

रश्मिमत (च) त् *m.* The sun.

रस् I. 1 P. (रसति, रसित) 1 To roar, yell, cry out, scream; करीव वन्यः पशुषु ररास R. 16. 78; Śi. 3. 41. -2 To sound, make a noise, tinkle, jingle &c.; राजन्वोपनिमन्त्रणाय रसति स्फीते यशोदुन्दुभिः Ve. 1. 25; रसतां निर्भरं नूपुराणाम् Ratn. 1. 19; रसतु रसनापि तव घनजघनमण्डले Git. 10. -3 To resound, reverberate -4 To sing. -5 Ved. To praise. -II. 10 U. (रसयति-ते, रसित) 1 To taste, relish; रसती रसना रसान् Mb. 12. 285. 19; मृद्रीका रसिता Bv. 4. 13; Śi. 10. 27; Mv. 7. 30. -2 To feel, perceive. -3 To love.

रसः [रस्-अच्] 1 Sap, juice (of trees); इक्षुरसः, कुसुमरसः &c. -2 A liquid, fluid; यष्टव्यं पशुभिर्मुख्यैरथो बीजै रसैरिति Mb. 14. 91. 21; न्यस्ताक्षरा धातुरसेन यत्र Ku. 1. 7. -3 Water; सहस्रगुणमुत्सृष्टुमादते हि रसं रविः R. 1. 18; Bv. 2. 144. -4 Liquor, drink; Ms. 2. 177. -5 A draught, potion. -6 Taste, flavour, relish (fig. also) (considered in Vais. phil. as one of the 24 *gunas*; the *rasas* are six; कटु, अम्ल, मधुर, लवण, तिक्त and कषाय); परायतः प्रीतिः कथमिव रसं वेत्तु पुरुषः Mu. 3. 4; U. 2. 2. -7 A sauce, condiment. -8 An object of taste; मनो बन्धान्यरसान् विलङ्घ्य सा R. 3. 4. -9 Taste or inclination for a thing, liking, desire; रसवर्जं रसोऽप्यस्य परं दृष्ट्वा निवर्तते Bg. 2. 59; इष्टे वस्तुन्युपचितरसाः प्रेमराशीभवन्ति Me. 114. -10 Love, affection; जरसा यस्मिन्नहार्थो रसः U. 1. 39; प्रसरति रसो निर्वृतिघनः 6. 11 'feeling of love'; रसादृते V. 2. 21; Ku. 3. 37. -11 Pleasure, delight, happiness; चिरात्सुतस्पर्श-रसज्ञतां ययौ R. 3. 26. -12 Charm, interest, elegance, beauty. -13 Pathos, emotion, feeling. -14 (In poetic compositions) A sentiment; नवरसचिरां निर्मितमादधती भारती कवेर्जयति K. P. 1. (The *rasas* are usually eight:—शृङ्गारहास्यकरुणारौद्रवीरभयानकाः । बीभत्साद्भुतसंज्ञौ चेत्यष्टौ नाद्ये रसाः स्मृताः ॥ but sometimes शान्तरस is added; thus making the total number 9; निर्वैदस्थाधिभावोऽस्ति शान्तोऽपि नवमो रसः K. P. 4; sometimes a tenth, वात्सल्यरस, is also added. *Rasas* are more or less a necessary factor of every poetic composition, but, according to Viśvanātha, they constitute the very essence of poetry; वाक्यं रसात्मकं काव्यम् S. D. 3.). -15 Essence, pith, best part; ब्रह्म तेजोमयं शुक्रं यस्य सर्वमिदं रसः Mb. 12. 240. 9. -16 A constituent fluid of the body. -17 Semen virile. -18 Mercury. -19 A poison, poisonous drink; as in तीक्ष्णरस-दायिनः; रसविधानकौशलैः Dk. 2. 8. -20 Any mineral metallic salt. -21 Juice of the sugar-cane. -22 Milk. -23 Melted butter. -24 Nectar; मयः कूपरसेऽक्षिपत् Bhāg. 7. 10. 59-60. -25 Soup, broth. -26 A symbolical expression for the number 'six'. -27 Green onion. -28 Myrrh. -29 Gold. -30 A metal in a state of fusion. -31 See रसातल; अनेन नूनं वेदानां कृतमाहरणं रसात् Mb. 12. 347. 67. -32 The tongue (as the organ of taste); वाण्यां च छन्दांसि रसे जलेशम् Bhāg. 8. 20. 27; जितं सर्वं जिते रसे 11. 8. 21. -33 (With Vaisnavas) Disposition of the heart or mind (the five *Rasas* are शान्ति,

दास्य, साख्य, वात्सल्य and माधुर्य). -Comp. -अग्रजम् an ointment prepared from the calx of brass. -अञ्जनम् vitriol of copper, a sort of collyrium. -अधिक *a.* 1 tasty. -2 abounding in pleasures, splendid; Ś. 7. 20 (v. 1.). (-कः) borax. -अन्तरम् 1 a different taste. -2 different feelings or sentiments. -अभिनिवेशः intentness of affection. -अम्लः 1 a kind of sorrel. -2 sour sauce. -अयनम् 1 an elixir of life (elixir vitae), any medicine supposed to prolong life and prevent old age; निखिलरसायनमहितो गन्धेनोप्रेण लशुन इव R. G. -2 (fig.) serving as an elixir vitae, *i. e.* that which gratifies or regales; आनन्दनानि हृदयेकरसायनानि Mal. 6. 8; मनसश्च रसायनानि U. 1. 37; श्रोत्रं, कर्णं &c. -3 alchemy or chemistry. -4 any medicinal compound. -5 butter-milk. -6 poison. -7 long pepper. (-नः) 1 an alchemist. -2 N. of Garuda. श्रेष्ठः mercury. (-नी *f.*) 1 a channel for the fluids of the body. -2 N. of several plants:—गुडूची, काकमाची, महाकरञ्ज, गोरक्षदुग्धा and मांसच्छदा. -आत्मक *a.* 1 consisting of juice or sentiment. -2 elegant, beautiful. -3 having taste or flavour. -4 ambrosial; रसात्मकस्योद्भुपतेश्च रसमयः Ku. 5. 22. -5 fluid, liquid, watery; सोमो भूत्वा रसात्मकः Bg. 15. 13. -आदानम् absorption of fluid, suction. -आधारः the sun. -आभासः 1 the semblance or mere appearance of a sentiment; अनौचित्यप्रवृत्तत्वे आभासो रसभावयोः S. D. -2 an improper manifestation of a sentiment. -आश्रय *a.* embodying or representing sentiments. -आस्वादः 1 tasting juices or flavours. -2 perception or appreciation of poetic sentiments, a perception of poetical charm; as in काव्यामृतरसास्वादः. -आस्वादिन् *m.* a bee. -आहः turpentine. -इक्षुः sugar-cane. -इन्द्रः 1 mercury. -2 the philosopher's stone (the touch of which is said to turn iron into gold); वैधजम्, संजातम् the gold. -उत्तमम् milk. (-मः) 1 quicksilver. -2 Phaseolus Mungo (Mar. मूग). -3 milk. -उत्पत्तिः 1 production of taste. -2 development of passion or sentiment. -3 generation of the vital fluids. -उद्भवम् 1 a pearl. -2 vermilion. -उपलम् a pearl. -ऊनम् garlic; also ऊनकः. -ओदनम् rice boiled in meat-broth. -कर्पूरम् sublimate of mercury. -कर्मन् *n.* preparation of quicksilver. -केसरम् camphor. -क्रिया the inspissation and application of fluid remedies. -गन्धः, -न्धम् gum-myrrh. -गन्धकः 1 myrrh. -2 sulphur. -गर्भम् 1 = रसाञ्जन. -2 vermilion. -गुण *a.* possessing the quality of taste; ज्योतिषश्च विकुर्वाणा-दापो रसगुणाः स्मृताः Ms. 1. 78. -ग्रह *a.* 1 perceiving flavours. -2 appreciating or enjoying pleasures. (-हः) the organ of taste. -घन *a.* full of juice. -घ्नः borax. -जः 1 sugar, molasses. -2 an insect produced by the fermentation of liquids. -जम् blood. -*a.* bred in fluids; Ms. 11. 143. -जातम् an ointment prepared from the calx of brass. -ज्ञ *a.* 1 one who appreciates the flavour or excellence of, one who knows the taste of; सांसारिकेषु च सुखेषु वयं रसज्ञाः U. 2. 22. -2 capable of discerning the beauty of things. (-ज्ञः) 1 a man of taste or feel-